

Výuka dějin ekonomických učení na Vysoké škole ekonomické v Praze[#]

Jitka Koderová*

Cílem předkládané studie je pokusit se odpovědět na otázku, do jaké míry byli studenti na Vysoké škole ekonomické v Praze seznamováni s názory nemarxistických ekonomů. V podstatě lze říci, že hlavním zdrojem – pomínou-li samostatnou četbu prací tuzemských i zahraničních autorů, případně exilových českých ekonomů či příslušníků domácího disentu – byla výuka předmětu dějiny ekonomických učení (jindy byl tento předmět označován jako dějiny ekonomických teorií, dějiny ekonomického myšlení, dějiny a kritika¹ ekonomických učení, současné buržoazní teorie či kritika soudobých buržoazních teorií apod.).

Hlavní etapy ve vývoji výuky dějin ekonomických učení

I když byly dějiny ekonomických teorií definovány tak, že „jsou jako vědní a pedagogická disciplína neoddelitelnou součástí marxisticko-leninské politické ekonomie a mají přispívat k jejímu rozvoji a hlubšímu pochopení,“ (Sitárová, Kliment, 1981, s. 7) staly se významným zdrojem informací o vývoji nemarxistických ekonomických teorií. To však neplatilo po celou dobu jejich výuky na českých vysokých školách po únoru 1948. Podle zaměření a obsahu výkladu lze hovořit zhruba o třech základních vývojových etapách.

Výše uvedená definice – ač pocházející z počátku let osmdesátých – je plně platná právě pro počáteční období výuky dějin ekonomického učení, které lze datovat zhruba od přelomu 40. a 50. let.² V tomto období měla výuka dějin ekonomických teorií ostře polemický

[#] Článek je zpracován jako jeden z výstupů výzkumného projektu „Zdroje reformního ekonomického myšlení transformačního období“ registrovaného u Grantové agentury České republiky pod evidenčním číslem 402/05/0395.

* Doc. Ing. Jitka Koderová, CSc. – docentka; Katedra měnové teorie a politiky, Fakulta financí a účetnictví, Vysoká škola ekonomická v Praze, nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3; <koderova@vse.cz>.

¹ Na slově kritika v názvu předmětu či různých studií a statí byl kladen poměrně značný důraz, a to zejména v průběhu 50. a v první polovině 60. let. Od konce 70. a zejména pak v průběhu 80. let však neměl vlastní výklad jednotlivých vyučujících či autorů ve většině případů ostře polemický ráz. V souvislosti s tím lze do jisté míry všechny výše uvedené názvy de facto téhož předmětu výuky a zkoumání považovat za synonyma, proto jsem se rozhodla v následujícím textu používat obecně termín dějiny ekonomických učení, resp. teorií, nebo některý další z uvedených výrazů podle toho, jak byl různými autory resp. učebními plány používán.

² Počátek tohoto období souvisí s výukou dějin ekonomických učení na Vysoké škole politických a hospodářských věd, která byla založena od studijního roku 1949/50 se třemi fakultami: hospodářskou, politicko-diplomatickou a společenských nauk. Kurz dějin ekonomických učení byl vyučován pouze na oboru politická ekonomie, vyučoval jej zpočátku M. Rumler, po jeho nuceném odchodu pak K. Hrubý. Jako studijní literatura sloužily Rozenbergovy Komentáře k I. a II. dílu Marxova Kapitálu (1929, 1930), dále pak jeho Istorija ekonomičeskich učenij (1940) a Istorija političeskoj ekonomiki (1934). Prof. Petráček, který byl absolventem tohoto kurzu, uvádí, že v Univerzitní knihovně byl v té době k dispozici pouze jediný exemplář od každého z uvedených titulů, přičemž Komentáře ke III. dílu Marxova Kapitálu (Rozenberg, 1933) nebyly k dispozici vůbec.

Podobný kurz byl vyučován také na Vysoké škole politické a sociální zřízené dekretem prezidenta E. Beneše z 26. října 1945, ta se však postupně rušila a v roce 1949/50 již nepřijímala studenty do 1. ročníku. Výuku zde vedl K. Hrubý. Tento relativně podrobný výčet by neměl vzbudit dojem, že v před rokem 1948 nebyla věnována pozornost minulému a soudobému vývoji ekonomické vědy. O pravém opaku svědčí překlad Dějin nauk národohospodářských (Gide, C. – Rist, C. 1928a, 1928b., díla významných českých národohospodářů

charakter a byla zaměřena zcela jednoznačně na prohlubování marxisticko-leninského světového názoru.

Pozitivní výklad učení nemarxistických autorů, pokud se vůbec vyskytoval, byl natolik narušen kritickými výhradami, že bylo prakticky nemožné vytvořit si nějakou ucelenou představu o jejich názorech. Jedinou výjimku v tomto směru představovalo učení představitelů klasické školy D. Ricarda (1956), zejména pokud jde o jeho výklad rozpornosti mezd a zisků, A. Smitha (1958a, 1958b) a F. Quesnaye (1958), jejichž stěžejní práce vyšly dokonce v českém překladu.

Protože kurzy začínaly ekonomickým učním otrokářské a feudální společnosti, kdy ještě nebylo možno hovořit o ucelených teoretických koncepcích, byl předmět označován jako dějiny ekonomických učení.³ Posledním vykládaným směrem byla zpravidla kritika učení rakouské (vídeňské) subjektivně psychologické školy, které bylo v příkrém rozporu s marxistickým učním o objektivních zákonitostech ekonomického vývoje.

K jistému uvolnění došlo v průběhu 60. let, kdy byly vydány další dva významné překlady — Hobsonův *Imperialismus* (1962) a *Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz* J. M. Keynesa (1963)⁴ — a kdy začaly vycházet také původní české monografie (srv. např.: Rumler, 1965). Kurzy dějin ekonomických učení začaly být v tomto období rozšiřovány o výklad učení A. Marshalla, J. M. Keynesa, teorií nedokonalé (monopolistické) konkurence a teorií ekonomického růstu.

Toto uvolnění bylo zmrazeno v období normalizace, kdy byl opět kladen důraz na kritický výklad, nicméně od počátku 80. let docházelo k intenzivnímu úsilí o zařazení výkladu nejnovějších tendencí ve vývoji světové ekonomie, a to nejen pokud jde o učení hlavního proudu.

Výuka dějin ekonomických učení byla zaváděna prakticky na všech studijních oborech ekonomického zaměření současně s výukou politické ekonomie kapitalismu a politické ekonomie socialismu od přelomu 40. a 50. let 20. století. I když byl jejich význam spojován především s Marxovým zájmem o vývoj ekonomické vědy: „Klasikové marxismu-leninismu nejednou zdůrazňovali jednotu politické ekonomie a dějin ekonomických teorií. K. Marx ji vyjádřil i v celkové koncepci Kapitálu, kde jeho závěrečný čtvrtý díl Teorií o nadhodnotě je historickým vyústěním i prohloubením prvních tří teoretických dílů,“ (Sitárová, Kliment, 1981, s. 7) je nesporné, že velice specifickým způsobem navazovaly na domácí tradice seznamující studenty ekonomických disciplín s minulým i soudobým vývojem ekonomické vědy.

Kromě toho bylo zdůrazňováno, že: „Znalost základních směrů vývoje ekonomického myšlení a především kritické zhodnocení buržoazních, revizionistických a reformistických ekonomických teorií poskytuje potřebnou argumentaci pro vlastní kritiku nemarxistických názorů, teoreticky a ideologicky odvozených z buržoazní politické ekonomie.“ (Sitárová – Kliment, 1981, s. 8).

(Engliš, 1928; Bráf, 1923) a programy výuky ekonomických disciplín na Právnické fakultě Univerzity Karlovy a na Vysoké škole obchodní. To je však zcela mimo rámec tématu této studie.

³ To však nebylo dodržováno zcela jednoznačně, a tak byly termíny dějiny ekonomických učení a dějiny ekonomických teorií v řadě případů používány jako synonyma.

⁴ Na ně pak postupně navazovaly další překlady, z nichž k nejvýznamnějším patřily: Balassa (1966); Domar (1966); Klein (1966); Labini (1967); Galbraith (1967); Sweezy (1967); Kindleberger (1968); Sraffa (1969).

V souvislosti s tím měli pracovníci českého a slovenského ekonomického ústavu ČSAV a zejména pak ti z nich, kteří byli začleněni do mezinárodního výzkumného týmu ekonomů socialistických zemí,⁵ poměrně dobrý přístup k zahraniční ekonomické literatuře, a to nejen v domácích knihovnách, ale i v knihovnách v ostatních socialistických resp. lidově demokratických zemích. Zaměřovali se na studium soudobého vývoje marxistické i nemarxistických ekonomických, resp. sociálně ekonomických teorií a hospodářské politiky. Jednotliví členové týmu pracovali na dílčích výzkumných úkolech, každoročně byly pořádány domácí vědecké konference s prezentací výsledků dosavadního výzkumu a každé čtyři roky se konala konference na mezinárodní úrovni.

Na konci 60. let se pak celé řadě českých ekonomů – především těm, kteří se zabývali buď politickou ekonomikou kapitalismu či dějinami ekonomických učení – otevřela možnost vycestovat do zahraničí mimo země tzv. socialistického tábora a studovat původní odbornou literaturu v tamních knihovnách či dokonce v postgraduálních kurzech na tamních vysokých školách a univerzitách.

Období normalizace však znamenalo nejen naprostou ztrátu podobných možností, ale i vyřazení řady domácích odborníků z dalšího výzkumu. Nemálo z nich posléze emigrovalo, někteří dokonce definitivně opustili svou vědecko výzkumnou činnost, jiní se jí i nadále věnovali ovšem mimo svá stávající – většinou manuální či v lepším případě úřednická – zaměstnání. Nicméně i zde pokračovalo vydávání překladů některých prací významných zahraničních ekonomů (Allen, 1971, 1975, Arrow, 1971; Tinbergen, 1972, Kindleberger, 1978).

Jako základní studijní literatura byly vedle publikací sovětských autorů (srv. např. Maksimovič, 1971; Osadčaja, 1973; Milejkovskij, 1974). – spíše neoficiálně – doporučovány také učebnice K. Napoleoniho (1968) a E. Jamese (1968). V překladové literatuře se objevily další zajímavé práce (Galbraith, 1984; Johansen, 1984-1985; Robinsonová, 1987), současně s tím začínaly vycházet také první kvalitní české publikace s pozitivním výkladem západních teoretických koncepcí, byť s nezbytně zdůrazňovanými kritickými aspekty (srv. Petráček, 1974). Podle mého názoru vůbec první zevrubný pozitivní výklad neoklasické ekonomie v české ekonomické literatuře, z něž bylo možno pochopit základní myšlenky neoklasické teorie ceny a rozdělování, podal J. Petráček (1974), který svůj přístup zdůvodnil známou zkušeností, „že protivník, proti němuž nejen není dostatek odpovídající výzbroje, ale který je zároveň v podstatě neznám, se jeví mnohem silnější, než ve skutečnosti je.“ (Petráček, 1974, s. 5).

V souvislosti s tím charakterizoval svou práci jako kritické seznámení a nikoli jako pouhou kritiku, a to jednak z výše uvedeného důvodu, jednak proto, že „povrchní kritika je vždy neúčinná: účinná kritika předpokládá hlubší poznání jevu a proniknutí pod jeho povrch.“ (Petráček, 1974, s. 5) To však bylo zřejmě hlavní příčinou skutečnosti, že uvedená publikace zamýšlená jako první díl dvousvazkové práce, explicitě označený jako I – mikroekonomická část: teorie hodnoty a rozdělování, se nedočkala svého pokračování, II. části, která měla být věnována „tzv. makroekonomické části soudobé buržoazní ekonomie, tj. keynesiánské teorii zaměstnanosti, teoriím ekonomického růstu a interpretaci problémů soudobého kapitalismu a socialismu.“ (Petráček, 1974, s. 7)

⁵ Členy tohoto týmu byli např. prof. Ing. Štefan Heretik, CSc., doc. Ing. Ján Iša, CSc., doc. Ing. L. Korček, CSc., prof. Ing. Zdenka Sitárová, CSc., doc. Ing. Monika Šestáková, CSc. Ing. Miroslav Rumler, CSc., doc. Ing. Květoslav Roubal, CSc., Ing. František Peštuka, CSc., doc. Ing. Josef Závada, CSc. a další. Do počátku 70. let v komisi působili např. také Václav Klaus, Rita Budínová (pozdější „polistopadová“ velvyslankyně ČSFR v USA) a její první manžel Václav Müller.

V 80. letech došlo k významnému zvratu. V této době byl zpracován nový, o moderní směry ve vývoji světové ekonomické teorie rozšířený návrh programu výuky dějin ekonomických učení na všech vysokých školách ekonomického zaměření a na filozofických fakultách pro jednooborové i dvouoborové studium politické ekonomie. V návrhu bylo nově požadováno také zařazení třísemestrálního kurzu dějin ekonomických učení na všech pedagogických fakultách na oboru učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů – aprobační předmět občanská nauka. K nemalému překvapení samotného autora návrhu⁶, k jeho přijetí skutečně nakonec také došlo.

Při Ministerstvu školství ČR byla ustavena samostatná předmětová komise pro výuku dějin ekonomických učení. Jejími členy se stali především zástupci vyučujících tohoto předmětu na jednotlivých vysokých školách v republice.

Dějiny ekonomických učení se tak staly povinným předmětem na všech ekonomických fakultách, na jednooborovém i dvouoborovém studiu politické ekonomie na filozofických fakultách a na výše uvedeném oboru pedagogických fakult. Učební plány byly jednotné a byly schvalovány zmíněnou předmětovou komisí ministerstva školství. Stejně tak byla schvalována i literatura doporučovaná ke studiu, její návrhy však byly do značné míry záležitostí jednotlivých vyučujících. Možnosti výběru studijní literatury byly poměrně široké, nehledě na to, že se v souvislosti s rozšířením výuky objevila i řada nových titulů.⁷

V roce 1981 byla vydána publikace *Dějiny ekonomických teorií* zpracovaná kolektivem autorů pod vedením Z. Sitárové a A. Klimenta (Sitárová – Kliment, 1981), která byla určena „nejširší veřejnosti“. Pro potřeby vysokoškolské výuky byla částečně využívána na některých pedagogických fakultách, jinde – pokud vůbec – pak jenom jako doporučená literatura. Svým charakterem však spíše odpovídala učebním textům vydávaným v 50. a v první polovině 60. let (měla silně kritický ráz, pokud jde o standardní západní ekonomickou teorii věnovala jí pozornost pouze v jediné kapitole nazvané *Buržoazní politická ekonomie v období vyvrcholení kapitalismu volné soutěže a epochy imperialismu*, která obsahovala silně kritický výklad teorie mezního užítku a teorie mezní produktivity, institucionalismu a vzniku a vývoje keynesismu. Širšího využití se dostalo další, pokud jde o výklad západní ekonomické teorie podrobnější, učebnici dějin ekonomických teorií zpracované kolektivem českých a slovenských autorů, tentokrát pod vedením Š. Heretika, L. Korčeka a J. Petráčka. (Heretik – Korček – Petráček, 1983).

Pro studenty oboru učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů – aprobační předmět občanská nauka byla dokonce připravována speciální publikace, jejímž hlavním iniciátorem a organizátorem příprav byl tehdy ještě doc. Ing. Stanislav Polouček, CSc. Publikace byla

⁶ Doc. Ing. L. Hájek, CSc. který byl v té době členem zmíněné komise a vyučujícím dějin ekonomických teorií na Pedagogické fakultě v Hradci Králové a externím učitelem VŠE v Praze zajišťujícím výuku na konzultačním středisku VŠE pro dálkové studium v Hradci Králové, vzpomíná, jak na prvním setkání učitelů dějin ekonomických učení Prof. Ing. Jaroslav Petráček, CSc. uváděl, že navrhl vícesemestrální výuku s tím, že návrh bude ministerstvem zkrácen o jednu třetinu až jednu polovinu a byl sám velice překvapen, že tak rozsáhlý program výuky byl ministerstvem schválen. (Prof. Petráček byl v té době vedoucím oddělení dějin ekonomických učení na VŠE v Praze a vůdčí osobností tohoto oboru v českých zemích.)

⁷ V této době vyšly i v Čechách hojně používané dvě významné slovenské publikace Iša (1982) a druhé přepracované a doplněné vydání Heretikovy učebnice (1988). Druhého vydání se dočkaly i Teoretické základy súčasnej buržoáznej ekonómie téhož autora (Bratislava, Pravda, 1988). Poměrně frekventovanou publikací se staly *Dejiny ekonomických teorií* zpracované kolektivem autorů pod vedením Š. Heretika, L. Korčeka a J. Petráčka vydané ES VŠE v Bratislavě v roce 1983. Na Vysoké škole ekonomické bylo vydáno rozsáhlé skriptum kolektivu autorů pod vedením J. Petráčka (1988). Další nejčastěji doporučované a používané tituly budou uvedeny v následujícím textu a jsou i součástí seznamu literatury.

připravována v rámci řešení resortního výzkumného úkolu Ministerstva školství České republiky RS – VI – 04. Na jejím zpracování se pod vedením S. Poloučka a J. Makala podíleli K. Fuchs, L. Hájek, L. Kulháněk, L. Šíbllová, V. Uldrychová a B. Zlý. Publikace byla připravována k vydání pod názvem Dějiny ekonomických teorií na Univerzitě Karlově v roce 1987, z jejího vydání však – z nejednoznačně interpretovaných příčin – sešlo.

Významnou a široce využívanou pomůckou pro výuku dějin ekonomických učení byly sborníky názorných pomůcek zpracované S. Poloučkem a B. Zlým. Byly vydány ES VŠB v Ostravě ve třech dílech: díl 1 – Vývoj ekonomického myšlení do vzniku marxismu (1980), díl 3 – ekonomická učení epochy přechodu kapitalismu volné soutěže v imperialismus (1982) a díl 4 – Soudobé ekonomické myšlení (1985). Druhý a původně zamýšlený pátý díl nebyly zpracovány.

Výuka dějin ekonomických učení na vysoké škole ekonomické v Praze⁸

Na Vysoké škole ekonomické v Praze probíhala výuka dějin ekonomických učení od jejího založení k 1. 9. 1953. Zde navazovala na výuku dějin ekonomických učení na VŠPHV a svým obsahem a zaměřením zcela odpovídala více uvedené charakteristice výuky předmětu v 50. a v první polovině 60. let.

Ve druhé polovině 60. let vycházela výuka dějin ekonomických učení z ekonomického učení otrokářské a feudální společnosti, merkantilismu a učení hlavních představitelů klasické ekonomie.⁹ Počátky rozvíjení klasické ekonomie byly spojovány s učením W. Pettyho v Anglii a P. Boisguilleberta ve Francii, završení její éry představovalo v tehdejším pojetí učení D. Ricarda.

Učení ekonomů bezprostředně navazujících na Ricarda a obhajujících jeho teoretické závěry, příslušníků tzv. Ricardovy školy – Jamese Milla a Mac Culloche – již bylo považováno za počátek vulgarizace učení klasických ekonomů a proslulí Ricardovi současníci T. R. Malthus a J. B. Say a jejich pozdější následovníci N. W. Senior a F. Bastiat již byli označováni jako představitelé tzv. vulgární buržoazní politické ekonomie, jejíž vyvrcholení představovalo učení J. S. Milla.¹⁰ „Vulgarizace“ učení příslušníků klasické školy byla spojována především s přechodem od pracovní teorie hodnoty k její nákladové verzi, v jejímž rámci se na tvorbě hodnoty podílely vedle práce i další výrobní činitele – půda a kapitál, resp. také podnikání, jehož odměnu představoval zisk (J. B. Say). Monistický přístup vycházející z determinace hodnoty resp. ceny na straně nabídky však byl zachován.

Následoval výklad maloburžoazního ekonomického učení první poloviny 19. století (S. Sismondi a J. P. Proudhon), dále pak utopického socialismu (T. More, F. Bacon, T. Campanella, H. de Saint Simon, C. Fourier a R. Owen), historické (F. List, W. Fischer, B. Hildebrand, K. Knies, G. Schmoller, L. Brentano a K. Bucher) a rakouské školy (K. Meger,

⁸ Bylo pro mne doslova šokujícím zjištění, že Vysoká škola ekonomická v Praze je de facto školou bez minulosti, neboť nemá vlastní archiv dokumentující vývoj oborů a obsahu studia, ba ani nejdůležitější události v její historii. Existuje pouze archiv uchovávající dokumenty týkající se osobních materiálů absolventů školy. V souvislosti s tím patří můj bezmezný dík Ing. Prokopu Závodskému, CSc., kterému se podařilo shromáždit obrovské množství materiálů týkajících se historie školy a stal se tak jakýmsi neformálním archivářem nezištně poskytujícím informační zdroje svým kolegům.

⁹ Všeobecně byl tehdy používán název klasická buržoazní politická ekonomie.

¹⁰ Nemarxističtí ekonomové považovali všechny uvedené ekonomy za příslušníky klasické školy. Toto pojetí je charakteristické i pro většinu současných ekonomů.

E. Böhm-Bawerk a F. Wiesner), teoretiků II. Internacionály (E. Bernstein, K. Kautsky, R. Hilferding a R. Luxemburgová), A. Marshalla a J. B. Clarka.

Ze soudobých teorií byla – především v navazujících kursech, a tedy ne již plošně na všech studijních oborech – věnována pozornost institucionalismu (T. Veblen, J. R. Commons a W. C. Mitchell), ekonomickému učení J. M. Keynesa, teoriím nedokonalé a monopolistické konkurence (F. H. Knight, J. Robinsonová a E. H. Chamberlin), teoretikům ekonomického růstu (R. F. Harrod, E. D. Domar, N. Kaldor a W. W. Rostow) a rozvíjení myšlenek neoliberalismu (W. Eucken).

Základním učebním textem bylo skriptum Dějiny ekonomických učení Doc. Ing. M. Šmejkal, CSc., Ing. Jaroslava Petráčka, CSc. a Ing. Vlasty Šafaříkové, kteří byli zároveň vyučujícími těchto kursů (Šmejkal – Petráček, 1966, Šmejkal – Petráček – Šafaříková, 1967).¹¹

V polovině sedmdesátých let – po provedení tzv. první přestavby studia v roce 1975 – činil minimální rozsah výuky dějin ekonomických učení dvě hodiny přednášek týdně při patnáctitýdenním semestru. Kurs byl zařazován zpravidla do 3. nebo 4. semestru a byl ukončen společnou státní zkouškou s předmětem politická ekonomie.

Dvojnásobný rozsah, tedy čtyři hodiny přednášek týdně, měla výuka na oborech řízení a plánování národního hospodářství, finance, učitelství ekonomických předmětů (aprobace A¹²) a politická ekonomie, kde byl charakter výuky tohoto předmětu poněkud odlišný. Kromě uvedeného čtyřhodinového bloku zde byl předmět dějiny ekonomických učení zařazen ještě v 5. semestru (dvě hodiny týdně, zakončen zkouškou) a pokračoval ještě v 7. semestru pod názvem současné buržoazní teorie (rozsah seminář 3 hodiny týdně, zakončen zápočtem).

Základní studijní literaturou bylo v této době skriptum J. Petráčka Kritika buržoazní politické ekonomie. I, mikroekonomická část: teorie hodnoty a rozdělování vydaná ve SPN v roce 1974 a skriptum Dějiny ekonomických učení téhož autora a J. Tallerové vydané týmž nakladatelstvím v roce 1977. Oba autoři byli v té době až do příchodu M. Sojky také jedinými vyučujícími daného předmětu s plným pracovním úvazkem na VŠE. Kromě nich vedl výuku externě také M. Rumler, vedoucí VI. odboru Ekonomického ústavu ČSAV.

Původní osnova kurzu byla rozšířena o tzv. ekonomiku blahobytu a teorie „transformace“ kapitalismu, výklad jednotlivých problémových okruhů, zejména těch, které se týkaly vývoje soudobé ekonomické teorie, byl v řadě bodů prohlouben.

V roce 1978 došlo k tzv. druhé přestavbě studia, na jejímž základě byl od školního roku 1978/79 realizován přechod z pětiletého studia na čtyřleté, některé obory mírně změnily svůj obsah a hlavně název (v původních názvech plánování a řízení národního hospodářství, ekonomika a řízení průmyslu, ekonomika a řízení zemědělství, ekonomika a řízení dopravy a spojů, ekonomika a řízení vnitřního obchodu, ekonomika a řízení zahraničního obchodu byl vynechán termín řízení). Současně s tím došlo i k výrazné změně ve výuce dějin ekonomických učení, a to na celé VŠE. Na všech oborech byla zrušena společná státní zkouška s předmětem politická ekonomie a byla nahrazena dílčími zkouškami z obou předmětů.

¹¹ Před vydáním těchto skript sloužily jako základní literatura Heretik (1955, 1958).

¹² Aprobace byla zaměřena na výuku odvětvových ekonomik a politické ekonomie na školách II. stupně.

Výuka předmětu byla na oborech národohospodářské plánování, finance, ekonomická statistika, ekonomické informace a kontrola přesunuta do 5. semestru pod názvem Dějiny a kritika ekonomických učení, původní rozsah výuky byl na všech uvedených oborech ponechán, předmět byl zakončen dílčí zkouškou. Na oboru učitelství ekonomických předmětů v aprobaci 2 (původně B) byla výuka předmětu zcela zrušena.

Na oboru ekonomika průmyslu, ekonomika zemědělství, ekonomika dopravy a spojů bylo ponecháno zařazení do 4. semestru, stejně jako dvouhodinový rozsah výuky. Společná státní zkouška byla změněna na dílčí zkoušku.

Na oboru ekonomika vnitřního obchodu, ekonomika zahraničního obchodu, ekonomika služeb a cestovního ruchu, automatizované systémy řízení a ekonomicko matematické výpočty byla výuka ponechána ve stejném rozsahu ve 4. semestru a zakončena dílčí namísto společnou státní zkouškou.

Všichni studenti, kteří začali studovat na VŠE před rokem 1978 dokončovali studium podle původních studijních programů s tím, že zkoušku z dějin ekonomických učení mohli skládat od 5. semestru kdykoli, nejpozději však do 10. semestru.¹³

Na oboru politická ekonomie byl zrušen původní čtyřhodinový předmět dějiny ekonomických teorií zařazený do 4. semestru. Jeho výuka byla převedena do 5. semestru pod názvem Dějiny a kritika ekonomických učení v rozsahu čtyř hodin přednášek týdně, kurs byl zakončen dílčí zkouškou. V 7. a v 8. semestru byl zařazen stejně jako v předchozím období kurs současné buržoazní teorie v rozsahu dvě a čtyři hodiny seminářů týdně, zakončeno zápočtem. Z předmětu byla konána samostatná státní závěrečná zkouška.

Studijní program vydaný v roce 1983 posunul výuku předmětu dějiny a kritika ekonomických teorií na oborech ekonomika průmyslu, ekonomika zemědělství, ekonomika dopravy a spojů, ekonomika vnitřního obchodu, ekonomika zahraničního obchodu, ekonomika služeb a cestovního ruchu do 6. semestru studia, k žádným jiným změnám pokud jde o rozsah výuky a o zakončení studia dílčí zkouškou však ve výuce předmětu nedošlo.

V roce 1983 byly nově ustaveny obory automatizované systémy řízení v ekonomice, ekonomické informace a kontrola, systémové inženýrství v ekonomice a vědeckotechnické informace. Předmět dějiny a kritika ekonomických teorií byl na těchto oborech zařazen do 5. semestru v rozsahu dvou hodin přednášek a byl zakončen dílčí zkouškou.

Po rozšíření výuky dějin ekonomických učení v 80. letech byl na oboru politická ekonomie namísto původních seminářů věnovaných současným buržoazním teoriím zaveden předmět speciální kurs z dějin ekonomických učení v rozsahu dvě hodiny přednášek a dvě hodiny seminářů v 6. a dvě hodiny přednášek a dvě hodiny seminářů v 7. semestru. Výuka za oba semestry byla zakončena zkouškou.

Na oboru národohospodářské plánování byla výuka rozdělena na dvě hodiny přednášek ve 4. a dvě hodiny přednášek v 5. semestru, kde byla zakončena zkouškou. Na oboru ekonomická statistika a ekonomika zahraničního obchodu byla výuka rozšířena na čtyři hodiny přednášek v 5. semestru, ve stejném rozsahu a semestru byla zařazena na nově vzniklých oborech ekonomika nevýrobní sféry a sociálního rozvoje, ekonomika investičního a

---

¹³ Srv. Studijní program Vysoké školy ekonomické v Praze na školní rok 1978/79 a 1979/80. Praha, VŠE v Praze, 1978. s. 221 a násl. Protože ve studijním programu pro rok 1979/80 není uveden obor politická ekonomie, není zcela zřejmé, zda to platilo i pro studenty tohoto oboru.

vědeckotechnického rozvoje. Na dalších nově vzniklých oborech: ekonomika práce a vědecké informace a knihovnictví byla výuka předmětu zavedena v rozsahu dvě hodiny přednášek týdně v 5. semestru studia a zakončena dílčí zkouškou.

V té době došlo také k rozšíření počtu vyučujících o nové absolventy oboru politická ekonomie na VŠE Jiřího Schwarze a Miroslava Ševčíka,¹⁴ z praxe přišel Robert Holman. Pracovníci oddělení dějin ekonomických učení spolu s některými kolegy z oddělení politické ekonomie kapitalismu (M. Kápl, M. Helísek, M. Kuře, J. Soukup) a politické ekonomie socialismu (J. Havel), resp. dalších pracovišť (katedra ekonometrie – J. Kodera, Vysoká škola zemědělská – A. Soukup) vytvořili pracovní kolektiv, který pod vedením J. Petráčka vydal rozsáhlé skriptum nejen prohlubující a novou strukturou výkladu precizující v předchozím titulu obsažená témata, ale také zahrnující nejnovější směry vývoje soudobé světové ekonomie, a to nejen v rámci tzv. hlavního proudu, ale i koncepcí stojících mimo něj (Petráček a kol., 1988). V celém rozsahu skriptum pokrývalo výuku na oboru politická ekonomie, pro ostatní kurzy byly určeny vybrané kapitoly.¹⁵

Krátce po roce 1989 bylo toto skriptum nahrazeno novým, které již odpovídalo standardním učebním textům tohoto typu používaným na západních univerzitách. Po krátké úvodní kapitole věnované klasické škole politické ekonomie, následovaly rozsáhlé pasáže věnované vzniku a vývoji soudobé mikroekonomie, makroekonomie a alternativním sociálně ekonomickým teoriím. Zcela netradičně – vzhledem k předchozím učebnicím dějin ekonomických učení – sem byla zařazena i stručná kapitola věnovaná vývoji českého ekonomického myšlení včetně exilových autorů. (Sojka, 1991)

Smutným závěrem, který nelze opominout, je skutečnost, že čtyřicetiletý vývoj výuky dějin ekonomických učení na VŠE v Praze, který byl poznamenán silnou tendencí přechodu od kritického výkladu k výkladu pozitivnímu a v konečné fázi vyústil do precizně zpracované osnovy kurzu dějin ekonomických teorií a poměrně vysoce kvalitních vlastních učebních textů,¹⁶ vyústil v konečné fázi do vyřazení předmětu z povinného základu při úpravách učebních programů v souvislosti s přechodem na kreditní systém.

Tato skutečnost nebyla v žádném případě výsledkem boje o získání pozic v povinném základu, v němž by předmět jako takový nebyl schopen obstát, neboť jeho výuka měla poměrně vysoký kredit a v průběhu studentské stávky na přelomu roku 1989/90 bylo

¹⁴ Posléze k nim přibyl ještě Ivo Straka

¹⁵ Pro charakteristiku širší záběru této učební pomůcky uvádím témata, jejichž výklad zde byl obsažen: klasická buržoazní politická ekonomie, vulgarizace učení klasické buržoazní politické ekonomie v prvních dvou třetinách 19. století, německá historická škola, vznik a další vývoj maloburžoazní politické ekonomie, proletářská politická ekonomie, předkeynesiánský neoklasicismus, institucionalismus, ekonomické teorie reformismu a revizionismu, další rozvinutí marxistické politické ekonomie V. I. Leninem, odezva buržoazní politické ekonomie na vznik socialistického způsobu výroby, teorie nedokonalé a monopolistické konkurence, J. M. Keynes, keynesiánství 30. – 60. let (včetně postkeynesovské ekonomie), sraffovská revoluce a neoricardiánství, francouzský ekonomický strukturalismus, neoinstitucionalismus, manažerské teorie firmy, neoklasicismus v období nadvlády keynesiánství, vybrané disciplíny matematické ekonomie, buržoazní politická ekonomie a ekonomické problémy tzv. třetího světa: teorie nerozvinutosti a ekonomického rozvoje, teorie mulového a omezeného ekonomického růstu, ekonomie kvality života, tzv. nová keynesiánská makroekonomie, obnova prestiže neoklasicismu a jeho přeměna v novou konzervativní ekonomii: 70. a 80. léta (monetarismus, nová klasická makroekonomie a ekonomie strany nabídky), ekonomická teorie nerovnováhy, neokeynesiánství 70. a 80. let, soudobý reformismus a revizionismus, vývoj marxisticko-leninské politické ekonomie socialismu.

¹⁶ To vše bylo především zásluhou prof. Petráčka a výsledkem jeho snahy o vytvoření tvůrčího kolektivu, který by mu pomohl realizovat jeho náročné, do nejmenších detailů promyšlené a zdůvodněné záměry.

požadováno její další rozšíření.¹⁷ Byla to spíše nezkušenost týmu,¹⁸ který záhy po roce 1989 opustil v souvislosti s odchodem do důchodu prof. Petráček, na jedné straně a jeho přehnané ambice na straně druhé, které vyústily do požadavku samostatné státní zkoušky z předmětu dějiny ekonomických učení s tím, že studenti si předmět, z nějž bude konána státní závěrečná zkouška budou rádi sami volit.

Celá tato koncepce však narazila na malý počet pracovníků katedry (celkem 7), kteří nebyli schopni obsadit daleko větší počet státnicových komisí, které každodenně v období státních závěrečných zkoušek na VŠE zasedaly. Dějiny ekonomických teorií se tak vyučují v současné době jako povinný předmět pouze na fakultě národohospodářské (Dějiny ekonomického myšlení I a II, a to v poměrně značném rozsahu, zejména pak pro obor ekonomie. Základní studijní literaturou je rozsáhlá učebnice kombinující historický přístup s teoretickým a usilující o zahrnutí také nejnovějších trendů ve vývoji ekonomické teorie, a to nejen v rámci soudobého „hlavního proudu“, ale i mimo něj. (Holman, 1999)

Kromě základních kurzů vypisuje katedra ekonomie ještě celou řadu dalších kurzů, nezřídka i celoškolsky volitelných, které jsou zaměřeny buď na širší výklad určité problematiky (teorie nezaměstnanosti, teorie zahraničního obchodu), nebo na určitého autora či směr (Učení F. A. von Hayeka, Moderní liberální ekonomie, Chicagská škola, Úvěrová teorie peněz, Dějiny českého ekonomického myšlení). Na katedře mikroekonomie na fakultě podnikohospodářské jsou akreditovány kurzy Vývoj ekonomického myšlení, Historie standardního ekonomického myšlení,¹⁹ Nestandardní přístup k ekonomickým teoriím a Vývoj ekonomického myšlení v Českých zemích.

Také v rámci některých předmětů jsou studenti seznamováni s vývojem názorů na studovaný předmět, nicméně obecně platí, že studenti VŠE – s výjimkou studentů fakulty národohospodářské a studentů, kteří si zapsali některé z kurzů dějin ekonomických učení z vlastní iniciativy – po více než jedno desetiletí opouštěli školu aniž by měli systematický přehled o minulém a současném o minulém a současném vývoji ekonomické teorie.

Uznání této skutečnosti spolu se snahou vedení školy i jednotlivých fakult o zkvalitnění profilu absolventa vedlo v souvislosti s přechodem na evropské kredity k zavedení nového předmětu Hospodářské dějiny do společného základu na bakalářském stupni studia. Předmět poskytuje základní přehled hospodářských dějin novověku, který je doplňován jejich odrazem ve vývoji ekonomického myšlení. Je akreditován na katedře hospodářských dějin a na katedře mikroekonomie a bezesporu přispěje ke zvýšení vzdělanosti studentů pokud jde o historickou dimenzi hospodářského vývoje a vývoje ekonomické vědy.

¹⁷ První požadavky v tomto směru vycházející z oboru finance (rozsah výuky DET 4 hodiny týdně!) tlumočil autor studie a v té době vyučující DET na tomto oboru tehdejší proděkan fakulty národohospodářské Prof. Ing. V. Bakule, DrSc. v letním semestru šk. r. 1989/1990.

¹⁸ Jediným, kdo striktně trval na zařazení předmětu do povinného základu byl prof. Sojka, bohužel nejen vzhledem k osudu katedry a vývoji dalšího zkoumání, ale i vzhledem ke kvalitě absolventů školy, kteří sice procházejí kurzy makroekonomie a mikroekonomie, nemají však souvislý přehled o vývoji ekonomické teorie jako takové, se mu jeho záměr nepodařilo prosadit.

¹⁹ Učebnice k tomuto kurzu čtenáře seznamuje s konstituováním a vývojem standardní mikroekonomie a makroekonomie. Výklad odpovídá učebnicím běžně používaným dnes již prakticky na celém světě a usiluje o postihu nejnovějších vývojových tendencí. (Sirůček, 2001)

Závěr

Je bezesporu zajímavé, že i v období vlády marxistické teorie v českém ekonomickém myšlení byl na VŠE (resp. na jejích „předchůdkyních“ Vysoké škole politické a sociální a na Vysoké škole politických a hospodářských věd) vyučován předmět dějiny ekonomických učení, v jehož rámci byla ve větší či menší míře věnována pozornost také nemarxistickým ekonomickým teoriím. Tato skutečnost měla v podstatě dvě příčiny. První z nich byl bezesporu Marxův zájem o vývoj ekonomické vědy a jeho hluboké znalosti v tomto oboru. Na druhé straně to byla snaha ideologicky se vypořádat s nepřátelskými ekonomickými teoriemi, které by mohly vzbuzovat zájem studentů, ať již to bylo cestou zdůrazňování prvků do určité míry shodných s marxistickým přístupem (učení klasických ekonomů do D. Ricarda) či cestou naprostého odmítnutí teorií neslučitelných s marxistickou metodologií a s jejím přístupem ke zkoumání hospodářských jevů a procesů (rakouská škola).

Z posledně uvedeného důvodu měla výuka dějin ekonomických učení silně polemický charakter, v jehož rámci bylo prakticky nemožné odhalit vlastní podstatu učení kritizovaného směru či alespoň pozitivní výklad některých jeho prvků. Tento přístup, který byl charakteristický pro počáteční období, byl v průběhu 60. let nahrazován spíše opačným trendem ve směru posilování pozitivního výkladu. K jeho zvrácení, nikoli však k úplnému návratu na předchozí prakticky výlučně kritickou úroveň, došlo v období normalizace; zájem českých ekonomů o vývoj ekonomické teorie ve světě však již nebylo možno zcela zadusit.

Proto se již na konci 80. let objevilo na VŠE skriptum (Petráček, 1988) zevrubně mapující hlavní směry ve vývoji ekonomické teorie se zvláštním důrazem na soudobé nemarxistické ekonomické teorie. To se stalo základem pro vydání nového skriptu (Sojka, 1991), které již zcela odpovídalo standardním učebním textům tohoto typu používaným na západních univerzitách. Tato tendence je zachována i v nejnovějších učebních textech (Holman, 1999); Sirůček, 2001).

Je poněkud paradoxní, že dějiny ekonomických učení, které si zachovaly svou relativně významnou pozici ve společném základu při všech přestavbách studia, kterými VŠE od svého vzniku prošla, ji po roce 1989 ztratily. Nikoli však proto, že by nebyl uznán jejich význam, jako spíše na základě chybného odhadu technických možností zajištění jejich výuky. Skutečnost, že by ekonom měl znát vývoj své disciplíny, jakož i hospodářské dějiny, nalezla odezvu ve vzniku nového předmětu Hospodářské dějiny a v jeho zařazení do společného základu po více než 10 letech. Tato změna je všeobecně kladně hodnocena, je však třeba upravit osnovy ve všech předmětech, které se v té či oné míře věnují problematice vývoje ekonomického myšlení, tak aby nedocházelo k duplicitám.

Literatura:

- [1] Allen, R. G. D. (1975): *Makroekonomická teorie*. Praha, Academia, 1975.
- [2] Allen, R. G. D. (1971): *Matematická ekonomie*. Praha, Academia, 1971.
- [3] Arrow, K. J. (1971): *Společenský výběr a individuální hodnoty*. Praha, Svoboda, 1971.
- [4] Balassa, B. (1966): *Teorie ekonomické integrace*. Praha, Svoboda, 1966.
- [5] Bráf A.: *Život a dílo II.* (1923) Praha, Vesmír, 1923. 197 s., vydali J. Gruber a C. Horáček).
- [6] Domar, E. D. (1966): *Eseje o teorii ekonomického rastu*. Bratislava, VSAV, 1966.

- [7] Engliš, K. (1928): *Národní hospodářství*. Praha, F. Borový, 1928. 610 s.
- [8] Galbraith, J. K. (1984): *Ekonomía a spoločenské ciele*. Bratislava, Pravda, 1984.
- [9] Galbraith, J. K. (1967): *Společnost hojnosti*. Praha, Svoboda, 1967.
- [10] Gide, C. – Rist, C. (1928): *Dějiny nauk národohospodářských. I.* Praha, Jan Leichter, 1928, 434 s.
- [11] Gide, C. – Rist, C. (1928): *Dějiny nauk národohospodářských. II.* Praha, Jan Leichter 1928, 487 s.
- [12] Heretik, Š. (1955): *Dějiny ekonomických učení*. Praha, SPN, 1955.
- [13] Heretik, Š. (1958): *Náčrt dejín politickej ekonomie*. Bratislava, 1958.
- [14] Heretik, Š.: *Náčrt dejín politickém ekonomie (do sedemdesiatych rokov 19. storočia)*. Bratislava, Pravda, 1988, 428 s
- [15] Heretik, Š. – Korček, L'. – Petráček, J. (1983): *Dejiny ekonomických teórií*. Bratislava, ES VŠE, 1983.
- [16] Hobson, J. A. (1962): *Imperialismus*. Praha, NČSAV, 1962. 337 s.
- [17] Holman, R. aj. (1999): *Dějiny ekonomického myšlení*. Praha, C. H. Beck, 1999.
- [18] Iša, J. (1982): *Koniec „keynesovskej revolúcie“?* Bratislava, Pravda, 1982, 442 s.
- [19] James, E. (1968): *Dějiny ekonomického myšlení 20. století*. Praha, Academia, 1968.
- [20] Johansen, L. (1984-1985): *Přednášky o makroekonomickém plánování. Obecné problémy I. – IV.* Praha, IPE EÚ ČSAV, 1984-1985.
- [21] Keynes, J. M. (1963): *Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz*. Praha, NČSAV, 1963, 386 s.
- [22] Kindleberger, C. P. (1978): *Světová ekonomika*. Praha, Academia, 1978.
- [23] Kindleberger, C. P. (1968): *Zahraniční obchod a národní hospodářství*. Praha, Svoboda, 1968.
- [24] Klein, L. R. (1966): *Úvod do ekonometrie*. Praha, Svoboda, 1966.
- [25] Labini, P. S. (1967): *Oligopol a technický pokrok*. Praha, Svoboda, 1967.
- [26] Maksimovič, I. (1971): *Teorie socialismu v nemarxistické ekonomické vědě*. Praha, Svoboda, 1971.
- [27] Milejkovskij, A. G. (1974): *Buržoazní ekonomické teorie a hospodářská politika imperialistických zemí*. Praha, Svoboda, 1974.
- [28] Napoleoni, C. (1968): *Ekonomické myšlení dvacátého století*. Praha, Academia, 1968.
- [29] Osadčaja, I. M. (1973): *Současné keynesiánství*. Praha, Svoboda 1973.
- [30] Petráček, J. (1974): *Kritika buržoazní politické ekonomie I.* Praha, SPN, 1974.
- [31] Petráček, J. aj. (1988): *Dějiny ekonomických teórií*. Praha, SNTL, 1988.
- [32] Quesnay, F. (1958): *Ekonomická tabulka a jiné ekonomické spisy*. Praha, SNPL 1958. 129 s.
- [33] Ricardo, D. (1956): *Zásady politické ekonomie a zdanění*. Praha, SNPL, 1956. 323 s.
- [34] Robinsonová, J. (1987): *Teorie nedokonalé konkurence*. Bratislava, Pravda, 1987.

- [35] Rozenberg, D. I. (1940): *Istorija ekonomičeskich učenij*. Moskva, Lekcii čitan. v Plan. institute imeni Kržižanovskovo, 1929.
- [36] Rozenberg, D. I. (1934): *Istorija političeskoj ekonomiki*. Moskva, Institut ekonomiki, 1934.
- [37] Rozenberg, D. I. (1929): *Kommentarii k pervomu tomu „Kapitala“ K. Marksa*. Moskva, Institut ekonomiki, 1929.
- [38] Rozenberg, D. I. (1930): *Kommentarii ko vtoromu tomu „Kapitala“ K. Marksa*. Moskva, Institut ekonomiki, 1930.
- [39] Rozenberg, D. I. (1933): *Kommentarii k tretjemu tomu „Kapitala“ K. Marksa*. Moskva, Institut ekonomiki, 1933.
- [40] Rumler, M. (1965): *J. M. Keynes a soudobý kapitalismus*. Praha, NPL, 1965, 255 s.
- [41] Smith, A. (1958): *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů. Svazek první*. Praha, SNPL 1958, 401 s.
- [42] Smith, A. (1958): *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů. Svazek druhý*. Praha, SNPL 1958, 572 s.
- [43] Sirůček, P. (2001): *Průvodce dějinami standardních ekonomických teorií*. Slaný, Melandrium, 2001.
- [44] Sitárová, Z. – Kliment, A. aj. (1981): *Dějiny ekonomických teorií*. Praha, Svoboda 1981.
- [45] Sojka, M. aj. (1991): *Dějiny ekonomických teorií*. Praha, VŠE 1991
- [46] Sraffa, P. (1969): *Výroba zboží pomocí zboží*. Praha, Svoboda 1969.
- [47] Sweezy, P. (1967): *Teorie vývoje kapitalismu*. Praha, Academia, 1967;
- [48] Šmejkal, M. – Petráček, J. (1966): *Dějiny ekonomických učení. Část I*. Praha, SPN 1966.
- [49] Šmejkal, M. – Petráček, J. – Šafaříková, V. (1967): *Dějiny ekonomických učení. Část II*. Praha, SPN, 1967.
- [50] Tinbergen, J. (1972): *Hospodářská politika: zásady a tvorba*. Praha, Svoboda, 1972.

Výuka dějin ekonomických učení na Vysoké škole ekonomické v Praze

Jitka Koderová

ABSTRAKT

Máme-li odpovědět na otázku, do jaké míry byli studenti VŠE seznamováni s vývojem ekonomické teorie, je třeba říci, že v době, kdy bylo prakticky nemožné zakoupit nějakou knihu zahraničního ekonoma (s výjimkou marxistických autorů ze socialistických zemí), byla prakticky jedinou možnou cestou výuka dějin ekonomických učení, který byl vyučován jako celoškolsky povinný předmět od založení školy v roce 1953 prakticky až do roku 1993. Na počátku tohoto období byla hlavním předmětem výkladu kritika vybraných nemarxistických ekonomických teorií, především rakouské školy. Postupem času však byla kritika nahrazována pozitivním výkladem. V roce 1993 přestaly být dějiny ekonomických učení poněkud paradoxně celoškolsky povinným předmětem, a to v důsledku chybného odhadu možností katedry zajistit nově upravený režim jejich výuky. Při poslední přestavbě výuky spojené s přechodem na evropské kredity bylo zdůrazněno, že student VŠE by měl opouštět školu minimálně se základními znalostmi hospodářských dějin novověku a hlavních etap ve vývoji ekonomického myšlení. V souvislosti s tím se staly nově zavedeným předmětem Hospodářské dějiny zahrnující obě složky historického poznání.

Klíčová slova: Dějiny ekonomických učení; Výuka dějin ekonomických učení.

Teaching of the History of Economic Theories in the University of Economics Prague

ABSTRACT

The article deals with the question in which extent the students of the University of Economics Prague (UEP) could get knowledge about the development of the economic theory. In the time, when it was impossible to buy any of foreign economist (with exception of Marxian authors form the socialist countries), the only way was the study of History of Economic Theories (HET), which had been taught at the UEP since its foundation in 1953 until 1993. At the beginning of this period HET was oriented mainly on the critique of selected non-Marxian economic theories, especially of the Austrian school, but in the course of time the critique was displaced by the positive explication of the commented theories. In 1993 HET ceased to be obligatory due to the bad assessment of the ability of the Department to ensure lessons in the new system of education in the UEP. But now the importance of knowledge of development of economic theories is stressed again and the new subject Economic History, in which HET is included, begins to be obligatory for all students of the UEP.

Key words: History of Economic Theories; Teaching of the History of Economic Theories.

JEL classification: A29, B31.